

LAKIALOITE 79/2003 vp

Laki perhehoitajalain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan, että perhehoitajalakiin (312/1992) lisättäisiin perhehoitajien mah-

dollisuus työsopimuksen tekemiseen, mikä antaisi heille oikeuden työttömyysturvaan.

PERUSTELUT

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Perhehoitoa annetaan henkilölle, jota ei voida tarkoituksenmukaisesti hoitaa omassa kodissaan tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita hyväksi käyttäen ja jonka ei katsota olevan laitoshuollon tarpeessa. Hoitomuodon tavoitteena on tarjota mahdollisuus perheenomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hoidettavan perusturvallisuutta ja sosiaalista kehitystä. Perhehoidolla on Suomessa pitkät perinteet. Lapsia, vanhuk- sia ja vammaisia on hoidettu sukulaisten luona vuosituhansien ajan.

Perhehoidon on osoitettu olevan hyvä hoito- muoto, vaikkakaan sitä ei Suomessa ole tarkoi- tettu ensisijaiseksi hoitomuodoksi. Vuoden 1980 lopulla perhehoidossa oli 55 % kaikista sijais- huollon lapsista ja nuorista. Vastaava luku on nyt 44 %. Myös perhehoitajien määrä on vähe- nemässä ja heidän keski-ikänsä kasvaa. Vuosien 1995—2000 välisenä aikana keski-ikä on nous- sut 4,5 vuotta ollen nyt noin 48,5. Suurten ikä-

luokkien jäädessä eläkkeelle joudumme tilantee- seen, jossa on mietittävä jopa 1 500 lapsen ja nuoren sijoittamista muualle kuin perhehoitoon. Tämä tulee yhteiskunnalle kalliiksi ja on pois lasten ja nuorten yksilöllisestä hoidosta.

Muissa pohjoismaissa perhehoitoa on määrä- tietoisesti tuettu ja siten on pystytty lisäämään sen houkuttelevuutta. Norjassa sijaishuollon nuorista ja lapsista on perhehoitoon sijoitettuna yli 80 % ja Ruotsissa 72 %. Perhehoitoa pyri- tään lisäämään myös Suomessa. Kodinomaisen hoidon lisäksi perhehoidossa houkuttaa sen ta- loudellisuus. On laskettu, että huostaan otettu- jen lasten laitoshoidon tulee yhteiskunnalle aina- kin kolme kertaa kalliimmaksi kuin perhehoito. Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli vuonna 2000 yhteensä 12 870, joista perhehoidossa 5 871 ja laitoshoidossa 6 999. Kaikkien lasten- suojelusta vastaavien tahojen tavoitteena on ke- hittää perhehoidon laatua, mikä edellyttää kou- lutusta, työnohjausta, valvontaa sekä perhehoi- tajille ennen kaikkea riittävää sosiaaliturvaa.

Perhehoitajan palkka muodostuu palkkiosta ja lastenhoitokulujen kattamiseen tarkoitettusta ku-

lukorvauksesta, joka on noin puolet palkasta. Palkasta pidätetään kunnallis- ja valtionvero ja perhehoitajalle kertyy eläketuloa. Työnantaja maksaa työeläkemaksua palkkiosta noin 16,8 % ja työntekijä 4,6 %. Perhehoitajalla on lisäksi tapaturmavakuutus, josta on säädetty tapaturmavakuutuslaissa (608/1948).

Perhehoitajilta puuttuu toistaiseksi muille työtä tekeville kansalaisille kuuluva oikeus työttömyysturvaan. Tämä johtuu siitä, että perhehoitajalain 1 §:n 4 momentin mukaan toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:n tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan tai kuntainliittoon. Työsopimuksen puuttumisen takia perhehoitaja ei voi saada työttömyyskorvausta. Työttömyysturvalain 5 luvun 1—4 §:n mukaan ansiopäivärahana työttömyyskassasta tai peruspäivärahana Kelan kautta maksettavaa työttömyyspäivärahaa voi nimittäin saada henkilö, joka on työskennellyt työsopimussuhteessa ja täyttänyt työssäoloehdon. Työssäoloehto täyttyy perhehoitajilla työajan osalta, mutta työsopimussuhteen ehto ei.

Lakia tulisi muuttaa siten, että perhehoitaja voisi tarpeensa mukaan valita sopimusmuodokseen toimeksiantosopimuksen (esimerkiksi jos hänellä on toinen työ) tai työsopimuksen (hän on tehdessään ainoastaan perhehoitotyötä). Noin 60 % perhehoitajista tekee muuta työtä perhehoitajana toimimisen lisäksi. Loput 40 % saisivat tehdessään työsopimuksen kunnan kanssa itselleen turvan työttömyyden varalle. Työsopimuslakia sovelletaan vain työsopimukseen, jol-

la työntekijä sitoutuu henkilökohtaisesti tekemään työtä työnantajan lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. Työsopimuslain soveltamista ei estä työn tekeminen työntekijän kotona tai hänen valitsemassaan paikassa.

Kunnalle koituisi uudistuksesta lisäkuluja palkasta aiheutuvien verojen ja työttömyysvakuutusmaksujen muodossa, mutta valtio voisi osallistua kulujen jakamiseen. Työttömyysturva rahoitetaan valtion varoin (52,5 %), työnantajan maksamilla työttömyysvakuutusmaksuilla (42 %), palkansaajan palkastaan maksamalla työttömyysvakuutusmaksulla (0,2 %) sekä — jos henkilö on työttömyyskassan jäsen — työttömyyskassalle maksettavalla jäsenmaksulla (5,5 %) (Helminen 1998, 134).

Perhehoidon myönteisten piirteiden takia on tärkeä korjata perhehoitajien työttömyysturva muiden työtä tekevien tasolle. Heillä tulee olla sama oikeudellinen asema ja sosiaaliturva kuin muilla työsuhteessa olevilla työtä tekevillä kansalaisilla. Tämä uudistus lisäisi perhehoitajaksi ryhtymisen houkuttelevuutta ja helpottaisi saamaan lisää sijaisperheitä ja perhehoitopaikkoja. Perhehoitajien työ mahdollistaa lapselle lastensuojelulain (683/1983) 1 §:n mukaisen turvallisen ja virikkeitä antavan kasvuympäristön sekä tasapainoisen ja monipuolisen kehityksen.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

perhehoitajalain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 3 päivänä huhtikuuta 1992 annetun perhehoitajalain (312/1992) 1 §:n 1 momentti seuraavasti:

1 §
Perhehoitaja

Perhehoitajalla tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen tai työsopimuksen perus-

teella antaa kodissaan sosiaalihuoltolain (710/1982) 25 §:ssä tarkoitettua perhehoitoa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20__.

Helsingissä 3 päivänä syyskuuta 2003

Päivi Räsänen /kd